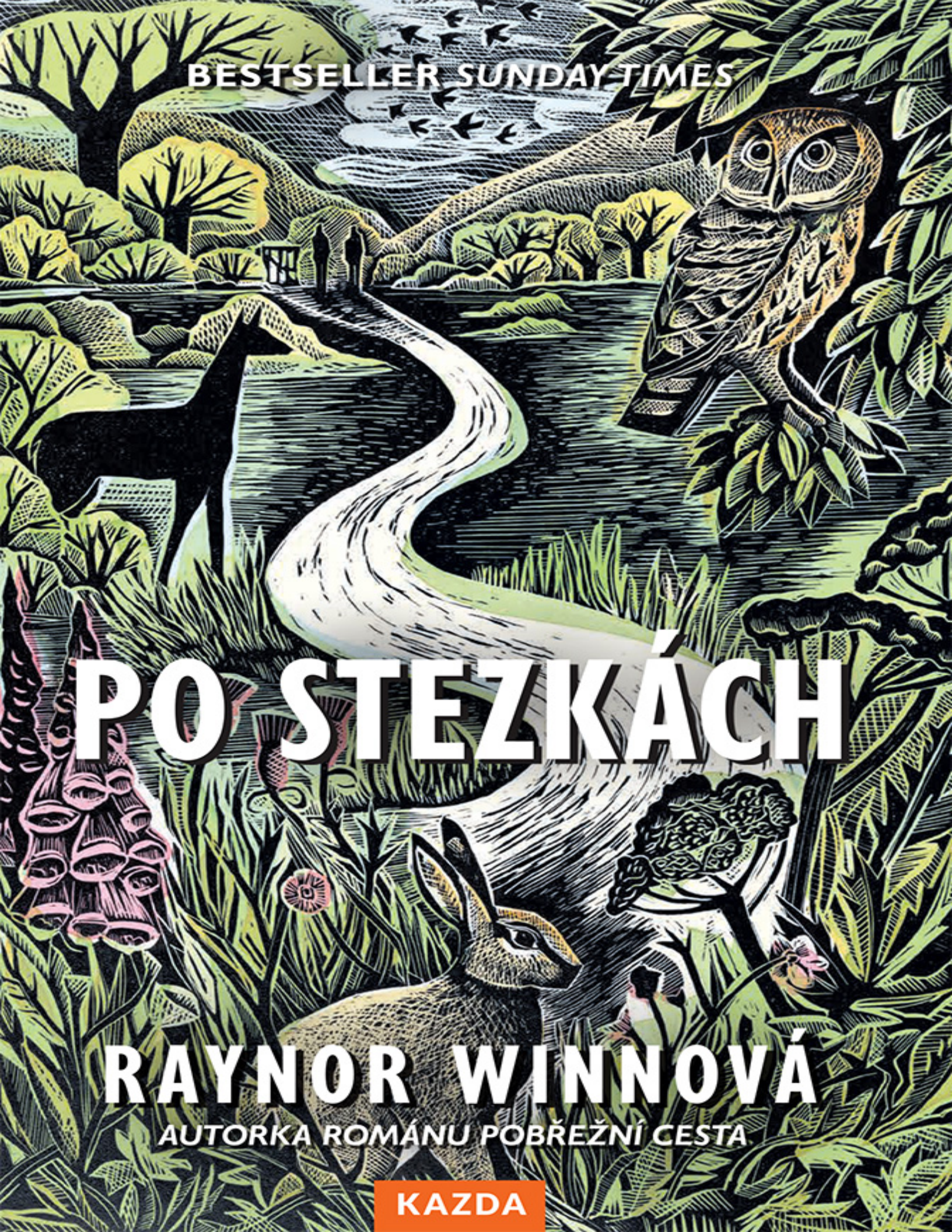

BESTSELLER SUNDAY TIMES

PO STEZKÁCH

RAYNOR WINNOVÁ

AUTORKA ROMÁNU POBŘEŽNÍ CESTA

KAZDA

Raynor Winnová

PO STEZKÁCH

KAZDA

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2023.

Nové sady 2

602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

tel. +420 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: listopad 2023

Formát elektronické knihy: EPUB

ISBN 978-80-7670-166-3

Vytvoření elektronické verze PureHTML.cz, 2023

Papírové vydání:

Původní název: The Landlines od Raynor Winnové

Poprvé vyšlo v nakladatelství Penguin Books Ltd., součásti Penguin Random House UK.

Text copyright THE LANDLINES © Raynor Winn, 2022

The author has asserted her moral rights.

All rights reserved.

1. vydání

Přeložila: Lucie Mikolajková

Jazyková redakce: Marie Hajdová

Obálka: Angela Hardingová

Sazba a úprava obálky: Kristýna Franková

Tisk a vazba: FINIDR, s.r.o, Český Těšín, Česká republika

ISBN: 978-80-7670-121-2

Knihy lze zakoupit v knihkupectvích
nebo výhodně přímo u nakladatele na www.knihykazda.cz.

Pro celý tým

Kdo chodí pěšky, tomu se vyjeví celý svět.

Werner Herzog

Prolog

Voda padá z hory s takovou silou, že vytváří vlastní vítr, který žene rachot a vodní páru vzhůru, vodní tříšť mi úplně promáčí šaty a málem ohluchnu z řevu padající vody, která se s ozvěnou odráží od kopců. Bota mi uklouzne na mokré skále, mně se posune batoh na zádech a já sjedu skoro k propasti pod sebou. Chytnu se balvanu před sebou a povede se mi zarazit pád, ale z téměř kolmé skalní stěny porostlé mokrou vegetací sletí sprška kamínků a zmizí v hlubinách rokle. Držím se skály jako klíště a otřásám se strachem, který mnou projíždí jako série elektrických šoků. Ale když zvednu hlavu, na kratičký okamžik spatřím jiný svět: svět modrého nebe, na němž se pod zvolna plynoucími mraky tiše vznáší šedá vrána.

Nadechnu se, nasaju to zelené vlhko a přeju si mít křídla. Křídla, lano, cokoli, co by nás od Glomachského vodopádu bezpečně dostalo. Musím vyvinout téměř fyzické úsilí, abych odtrhla myšlenky od jednoho z nejvyšších vodopádů v Británii a od hlubokánské průrvy, kterou v zemi vyrobil, ale pak mi pohled zalétne na úzkou pěšinku mezi balvany, přestanu se bát o sebe a začnu se strachovat o Motha.

„Jsi v pořádku?“ zavolám na něj nahoru a doufám, že mě přes burácení vody uslyší.

„Ne. Ne, tohle nezvládnou, musím dolů! Co ty? Jsi v pohodě?“

Letmo pohlédnu na padající vodu a na katastrofu, která na mě číhá při sebemenším uklouznutí. „Jo, nic mi není, jdu za tebou!“

Škrábu se po drsné, rozervané skále, přes kamenité schody tak vysoké, že než se dostanu k Mothovi, už lezu po kolenou. Stojí bokem ke stěně průrvy, která se nad námi zvedá v osmdesátistupňovém úhlu, tiskne se k ní tak blízko, jak jen mu batoh na zádech dovolí a jeho nohy zabírají celou šířku pěšinky, jež se zařezává do příkrého svahu.

„Už dál nemůžu.“

Zastavím se těsně za ním, dál už není kam. „Vrátit se nemůžeme.“

Projít trek Cape Wrath Trail v severním Skotsku se zdálo celkem zvládnutelné – jenomže když jsme si to plánovali, bylo teplé cornwallské jaro, sluníčko svítilo a jabloně nasazovaly na květ. To neobyčejné místo nás téměř magneticky přitahovalo: odlehlá hornatá divočina, kde lze najít krásu i klid. Věděli jsme, že nebude jednoduché cestu zvládnout, zvláště když nikde nejsou žádné ukazatele ani zkratky, s jejichž pomocí by se dala rychle ukončit, ale v tom právě byla ta výzva. V divočině už jsme zažili tolik okamžiků, kdy nás přemohl údiv nad dramatickou krásou krajiny, že nám každý dlouhý den na cestě a každá ukrytá pěšina stály za to. Ale jak se teď tisknu ke skalní stěně nad propastí, tak ponořená v přírodě, že mi pach brakické vody ulpívá na kůži a čpí z dechu, připadá mi, že se ty dny plánování v Cornwallu staly v nějakém jiném životě. Nedokážu se soustředit na nic jiného, než jak se odsud dostaneme. A na Motha, jehož život ohrožující nemoc ani trochu nepolevila. Navzdory všem nadějím a všem těm kilometrům, které už jsme ušli, má pořád potíže si nasadit batoh, tvrdí, že zapomněl, jak se orientovat v mapě, a teď u něj podle všeho ještě propukly závratě, které ho úplně ochromují.

„Asi budu zvracet.“ Moth ke mně obrátí zešedlou tvář a křečovitě se drží vyčnívajícího trsu borůvčí.

„To teda nebudeš. Ani na to nemysli. Dívej se jenom na cestu a šlapej. Musíš jít dál.“

Po chvíli nás cesta zavede na skalnatou plošinu s klidným jezírkem. Moth shodí batoh i oblečení nasáklé strachem a skočí do vody.

„Pojď taky! Ted' už je to v pohodě, už jsme skoro tam!“

Ke „skoro tam“ nám zbývá ještě pořádný kus cesty – stezka se vine výš a výš, až skoro mizí v jedné skalní rozsedlině. Nevidím žádnou cestu ven. Dívám se, jak plave sem a tam, jak si v temné vodě uvolňuje hubené bledé tělo a chlad mu utiňuje závratě, a na chvíli se sama trochu uvolním, jenomže jak se mi odplaví z těla adrenalin, vystřídá ho vyčerpání. Co když už se odsud nedostaneme? V duchu se mi vynoří představa, jak tady u toho jezírka zůstaneme tábořit už navždycky a přežívat budeme na jídle, které nám tu zanechají procházející turisté. Ale pak se otočím k Mothovi, abych se s ním o ty trudné vyhlídky podělila, a on už je oblečený a zvedá ze země batoh. Vyrazíme od jezírka po svahu porostlém mokrou, kluzkou travou, tak strmém, že když natáhnu ruce, skoro se dotýkám země před sebou. Už mě

nepohání adrenalin, a tak sotva vleču nohy za sebou a začíná se mě zmocňovat zoufalství. Zbývají mi síly právě tak na to, abychom se z tohoto hrozivého místa dostali. Tak se soustředím na každý krok, že si ani nevšimnu, jak mě Moth předstihl a vystoupil na balvan, který je na mě příliš vysoký a nedokážu na něj vylézt. Zhlédnu až jeho ruku, která se ke mně napřáhne a pomůže mi nahoru.

Stezka se rozšíří, ale jen na okamžik. Zhlédnu, jak se vine až nahoru k vrcholu vodopádu a vede pryč, čím dál strmější, užší a nechráněnější.

„Radši se nedívej dolů. Jestli odsud najdeme nějakou zkratku ještě před vodopádem, zkusíme to po ní.“

Pustím se jeho ruky, vydám se za ním a oči upírám na jeho nohy. Ve skalní rozsedlině stéká voda po mírnějším travnatém svahu a pak padá po kamení až k patě vodopádu, skoro sto metrů pod námi. Nohy už mě skoro neposlouchají a nepřeju si nic než spát, ale jdu vodou tekoucí po kluzké trávě, pořád za ním. Následuju každý jeho krok a na těch nejtěžších úsecích je tu jeho ruka vždycky pro mě. A pak se konečně objeví blednoucí modř oblohy a na Vysočině zavládne večer. Ležím na balvanu vyhřátém sluncem a kolem mě už neburácí voda ani nepadá kamení, jen ta šedá vrána mi pořád krouží nad hlavou.

Postavíme stan do vřesu a suchopýru na náhorní planině vysoko ve skotské stráni a já padnu dovnitř. Po obou stranách se táhnou vzdálené hory Vysočiny, zbarvené do všech odstínů modři a jen ta nejvyšší skaliska ještě odrážejí růžovou a broskvovou zář soumraku, jež Motha zalévá, když dělá na plynovém vařiči čaj a v jeho mihotavém světle studuje mapu.

„Zítra jdeme celou dobu z kopce. Možná by to nemuselo být tak náročné.“

Večerní rosa se vypaří, s ní se vznese k nebi i naše naděje a vyletí do ticha spolu s tisícem tiplic.

1. ČÁST

Ležíme u zdi

*Právě je čas zpomalit
A lehnout si u zdi
Dokud ta lezavá zima nepomine.*

„Právě je čas zpomalit“,
John O'Donohue

1.

Tóny bezbarvého ranního šera se plíží přes pokoj a zalévají místnost šedivým přílivem, od toho téměř bílého zdroje až do nejtmaších koutů. Do rána se vkrádá lehký opar světla. Vím, že všechny barvy tu pořád jsou, ale schované, přelité černobílým nátěrem. Ticho se rozprostírá jako tlustě tkaná deka a já se ho bojím narušit. Zavřu oči a ponořím se do toho ticha, vytěsním to světlo i nový den.

Ve tmě však útočiště nenajdu: pořád se v ní skrývá neúprosná, bolestná skutečnost včerejší noci a já uvíznu v pasti rozbřesku, smutek mi brání se vrátit a strach mě nepustí vpřed. Světlo sílí, rozhrnuje šedivý závoj, loví z něj tvary vyvedené v tlumených barvách a nevyhnutelně mě vtahuje do nového dne. Ploužím se tím jasnícím se světlem, šedivý vlněný svetr mě škrábe na studené kůži, ale pak tichounce pootevřu dveře a on začne najednou dýchat trochu jinak. Znehybním a čekám, že se hrůzy předešlé noci vrátí, ale pak se znovu ozve rytmické oddychování a já vyklouznu ze dveří do nového rána.

Venku leží bílá, mokrá mlha. Vyjdu z domu a vydám se mezi pokroucené stromy starého sadu, které přede mnou vystávají jako tmavý reliéf, větve porostlé lišejníkem jsou nasáklé vypařující se vodou, táhnou se dolů po svahu a postupně blednou a bělají, až úplně zmizí a splynou v jedno s vodou a vzduchem. Mezi vysokými duby a jasany na úpatí svahu svižně proudí potok, který v husté mlze objímající celé údolí není vůbec vidět; jen zurčení dopadající vody prozrazuje, jak moc toho během noční bouřky napršelo. Někde tam dole je i náš bílý pejsek a honí bažanty, kteří s vyplašeným křikem a plácáním křídel vylétají z podrostu. Pak se z vysoké trávy v tom nejzarostlejších koutě vynoří i Monty a jeho spokojený výraz prozrazuje, že dnešní ráno už teď považuje za úspěch. Srny se nejspíš pasou jinde, možná v lesíku dole u potoka, jinak už by se ze sadu vyřítily i ony. Chvilkový povyk utichne. Když vyjdu ze sadu, zmizí i bublání potoka a opět padne dusné ticho.

V domě si Monty zaleze do psího pelíšku pod stolem. V dlouhých chlupech, urousaných od mlhy, má zamotané kousky větvíček. Brzy upadne do bezstarostného spánku, já zapnu konvici a udělám čaj. V domě panuje ticho snad ještě neproniknutelnější než v sadu, ale ten absolutní klid mě utěšuje a já se jím přikryju jako dekou, stulím se do křesla a hrnek čaje mi zahřívá ruce. V domě se rozlézá mokrá lednová zima. Mohla bych rozdělat v kamnech, ale to by probudilo Motha, který ještě spí, a tak raději zapnu malý elektrický přímotop a zachumlám se do kabátu. Možná je to tím teplem, které se konečně začíná rozlévat až do koutů, anebo uklidňujícím účinkem horkého čaje, ale když se mi začnou vracet vzpomínky na předešlou noc, nesnažím se je odehnat; nechám je vybublat na povrch a z ranního odstupu se na ně podívám.

Probudila jsem se z hlubokého spánku do naprosté tmy, tak náhle, že jsem byla dezorientovaná a zmatená. Tenkými mušelínovými závěsy nedopadal dovnitř ani sebemenší záblesk měsíčního světla. Panovala naprostá tma, jaká bývá na odlehlém venkově, kde nejsou žádné pouliční lampy, které by zaháněly noc, a jen bubnování deště na okně naznačovalo, co se asi může dít venku. Ale ten zvuk, který mě probudil, nepřicházel zvenčí: ozýval se z postele hned vedle mě. Chrčivé, chraplavé nadechnutí, zoufalý sípot, jak se vzduch snažil proniknout do neprůchodných dýchacích cest. Celá postel se otřásala, jak se Moth zoufale pokoušel nadechnout. Rozsvítla jsem a pomohla mu se posadit. Tvář měl zkřivenou strachem, ale nedokázal ani promluvit, ze sevřeného hrdla mu nevyšlo ani slovíčko.

„Uvolni se! Nesnaž se to přemáhat, prostě se uvolni!“

Pomalů, pomalíčku křeč pominula a on zase začal pravidelně dýchat.

„Co se stalo, napil ses vody a zaskočilo ti?“

„Ne, jenom jsem se probudil a najednou jsem nemohl dýchat... Musím na záchod.“ Cestou na toaletu se o mě opíral, levá strana jeho těla ho nechtěla poslouchat, ale pak jsme přešli úzkou chodbu a pod ním se podlomily nohy a on padl na podlahu a stáhl mě s sebou. Dlouho bylo ticho. Ani jeden z nás ze sebe nedokázal vypravit ani slovo, byli jsme příliš otřesení tím, co se děje.

„Už je to tady! Už to přišlo.“

„Ne! Ne, to tě nepotká, je to jenom přechodný stav, jenom taková špatná noční chvíle, zase to přejde!“

„Do prdele, Ray, poslouchej mě! Už s tím nezvládnou dál bojovat, proč mě prostě neposloucháš?“

Leželi jsme tam na koberečku prosáklém močí a beze slov plakali drtivým smutkem z toho, co se děje. Nemoc, které tak dlouho vzdoroval, jako by ho ovíjela silnými pažemi a místo aby ho jen objímala, svírala ho stále pevněji a začínala ho mačkat jako ve svěráku. Jak dlouho bude trvat, než ho rozdrtí úplně, takže Moth, kterého znám, se propadne do posledního stadia tohohle strašlivého onemocnění, ztracený v tělesné schránce, která už nedokáže dál fungovat?

„No, aspoň už se nemusím vláčet až na záchod.“ Jak to dokáže, že se i v těch nejhorších chvílích umí zasmát?

„Možná radši nebudeme vstávat. Co kdybychom to vzali do ložnice po čtyřech?“

Doplazili jsme se přes chodbu zpátky, společně jsme dostali jeho dvoumetrové tělo zpátky do postele, ale i v té tmě bylo zřejmé, že balancujeme nad propastí a stačí jen maličko, abychom se přehoupili z komedie do tragédie; každým okamžikem jsme mohli spadnout a skončit v jámě plné zoufalství.

Dívala jsem se, jak pomaličku upadá do hlubokého spánku, pak jsem zhasla a naslouchala ve tmě jeho pravidelnému dechu. Teď už to bylo doopravdy. Doufali jsme, že nemoc, která až dosud stála na prahu, nikdy nevejde do dveří, ale ona tu najednou byla s námi: zlovolná, temná a děsivě přítomná. Nastěhovala se, zabrala celý dům a vyhnala z něj všechnen život. Jako kukačka v hnízdě, která zničí všechno, co tam bylo předtím.

Šedivá mlha z časného rána se zvedne a odhalí husté mraky nízko na nebi. Z těch nejspíš nezaprší, ale taky z nich rozhodně nevykoukne sluníčko, přijde jen další chladný, tmavý lednový den. Tiše kutím po domě a neustále poslouchám, jestli se nahoře něco nepohne, ale nic se neozývá. Probudí se, teprve když se dopoledne přehoupne v odpoledne.

„Motá se mi hlava a hrozně mě bolí, někde hluboko vzadu...“ Místo aby se mu slova překotně hrnula z úst v záplavě přelétajících myšlenek, jako tomu bylo po většinu z jeho šedesáti let, vycházejí z něj pomalu, vyslovuje je pečlivě a zdráhavě. Od chvíle, kdy se dny začaly krátit, už takové vleklé chvíle, kdy se Moth celou věčnost pokoušel něco vyslovit, visely ve vzduchu několikrát a my jsme se o nich nikdy nebavili, neprobírali jsme je spolu, jen

jsme mlčky čekali a věděli, že v těch neartikulovaných slovech a nevyslovených myšlenkách se skrývá svět plný smutku, utrpení a ztráty, který jsme ještě neprobádali.

„Donesla jsem ti čaj. Nechceš si ho vypít a pak zkusit vstát? Určitě by ses cítil líp, kdyby...“

„Ne. Už nemůžu. Nedokážu se dál nutit.“ Šedivé odpolední světlo pomaličku ustupuje zpátky ke svému zdroji a zanechává po sobě jen stíny. Z hrnku přestane stoupat pára a v pokoji se rozléhá ticho.

„Pořád předstírám, že žiju a přitom – a teď už to oba víme – se vlastně jenom učím, jak umřít.“

Po okenních tabulkách stéká podvečerní déšť a stíny ještě potemní. Po nějakém čase se člověk naučí zachovat nehybnou tvář a nedovolí, aby se zkřivila pocity, které se za tou bezvýraznou fasádou schovávají. Jen hladké, nevzrušené svaly a kůže, jako maska, pod níž se ukrývá zarmoucený pláč, sebelítost a strach.

„Tak já půjdu udělat další čaj. Tenhle už vystydl.“

Znovu se rozední, neodbytně a nevyhnutelně; ráno přejde v další den, jemuž je třeba čelit. Ani nevím, že vstal a oblékl se, dokud nezahlédnu, jak bez pomoci schází dolů.

„Neslyšela jsem tě vstávat, měl jsi na mě houknout.“ Naše rána teď většinou začínají tím, že mu donesu nahoru čaj a pomůžu mu se posadit. Skličující chvíle, kterou se nám obvykle podaří vyhnat z hlavy až po druhém hrnku čaje.

„Zvládl jsem to sám, měl jsem pod sebou tolik polštářů, že jsem stejně spal prakticky vsedě. Jdu do sadu, budu zase prořezávat.“

„Cože, po tamté noci a po včerejšku? Proč? Tak aspoň nejdřív něco sněž!“

„Nemám hlad.“

Dívám se za ním, jak pomalým, nejistým krokem zachází mezi stromy, v ruce prořezávací pilu a v patách Montyho, který si v hubě nese tenisák. Od chvíle, kdy jsme se do tohoto prastarého sadu přestěhovali, takhle začíná většina lednových dní: Moth odstraňuje ze starých, pokroucených stromů všechno mrtvé, polámané a snětí prolezlé dřevo a tráví tím tolik času, že se mezi ním a stromy vyvinul téměř symbiotický vztah – aby zůstaly stát a neuhynuly, potřebují skoro tolik péče jako jejich ošetřovatel. Ale námaha k tomu potřebná ho zjevně navzdory všem očekáváním udržuje schopného

pohybu a stromy nadále plodí ovoce, i když už by měly mít plodné dny dávno za sebou. Tak to aspoň bylo doposud. Teď jako by ale stromy začínaly mít navrch.

Udělám jídlo, naliju do termosky čaj a vydám se po tmavé stezce, kterou jeho nohy vyšlapaly v mokré trávě, až ke hromadě ořezaných větví pod stromy. Zvuk pily projíždějící dřevem při mém příchodu ustane a Moth s námahou vymaní štíhlé tělo z větví a vyjde na paseku. Před několika měsíci u něj propuklo nechutenství a na jídlo teď nemá ani pomyšlení. To má pochopitelně za následek ztrátu svalové hmoty a celkovou slabost. Otevřu krabičku se sendviči tak bryskně a rozhodně jako kuchařka ve školní jídelně, která nestrpí žádnou zmlsanost a vybíravost. Jednoduše mu něco předložím, aby to snědl. Chybí mi už jenom modrý čepec se zástěrou.

„Se sýrem a okurkou.“

„Já vlastně ani nemám hlad.“

„Já vím, ale najíst se prostě musíš.“

Sundá si rukavice a já k němu natáhnu plastovou krabičku. Ruka, kterou sáhne po sendviči, se třese o něco víc pokaždé, když se přiměřu si toho všimnout. Pustí se do jídla a já začnu házet Montymu balonek.

Takhle by to nemělo být. Tomuhle mužskému, který dřív běhal maratony, lezl po horách a celý život mířil až ke slunci, by se neměla třást ruka tak, že mu ze sendviče vypadne okurka. Ta ruka, ve které už po čtyřicet let našeho dobrodružného, propleteného života svírá tu moji, tak neochvějně, pevně a těsně, že už nevím, kde končí moje dlaň a začíná ta jeho. Znovu si natáhne rukavice, nejistě se vyškrábe na nohy, vezme pilu a stromy ho znovu pohltí. Ale ani tohle už by ve skutečnosti dělat neměl.

Zůstanu v sadu, posadím se na špalek postavený v mokré trávě a ponořím se do vzpomínek, před kterými se už nelze schovávat. Vzpomenu si na doktora, který se posadil na stůl a oznámil nám, že Moth trpí onemocněním, pro něž neexistují žádné medikamenty ani jiný způsob léčby a které mi ukradne muže, jehož jsem milovala celý svůj dospělý život. Pomalu, ale jistě ho připraví o schopnost se volně pohybovat, pak si ukradne i jeho myšlenky a vzpomínky a nakonec nad ním získá takovou moc, že mu sebere dech, zadusí ho a ukončí jeho život. Dívám se na Motha, jak v dlouhé trávě klopýtá přes nařezané dřevo, a vím, že mi nemusí nic říkat. Víím, že má pocit, že od toho dne, kdy se o nemoci dozvěděl, urazil dlouhou, předlouhou cestu, jejíž poslední zátáčka už je na dohled. Každé křečovitě zalapání po dechu, když mu zaskočí sousto

jídla, nebo se prostě jen nadechne čerstvého vzduchu, ho o krok přiblíží k bodu, kdy přestane bojovat a nechá tomu volný průběh.

Ale ani tenhle náročný život plný bolesti už by vlastně vést neměl. Když tenkrát v té lékařské ordinaci padla ta slova o kortikobazálním degenerativním onemocnění, rozhostilo se těžké ticho, v němž bylo cosi neměnného, definitivního. Ta nemoc měla jediný možný průběh: bude stále postupovat, jako pomalu, ale nezadržitelně se šířící požár, který mu spálí všechny vzácné mozkové buňky a zničí všechny funkce těla, které ovládají.

Moth uřízne další větev, položí ji na zem a pak se na ni posadí. Ta námaha ho vyčerpala, má dost. Nechci ho tu nechat dřít samotného, a tak se vydám domů pro rukavice a další pilu.

Cestou do kopce zahlédnu na louce za domem dva racky stříbřité. Přilétají sem každou zimu a zůstávají celé dny, někdy i týdny. Často jen celé hodiny nehybně stojí, tu a tam si vyklovnou z trávy nějakého červíka, ale převážně jen pozorují. Občas se rozdělí a vydají se každý na jiný konec louky, ale pak se vždycky zase sejdou a zjevně jim stačí, když mohou sledovat káni, která se vznáší na nebi, nebo hraboše, jak si hloubí chodbičky v trávě, anebo nás dva, jak bloumáme životem. A pak zmizí tak náhle, jako se objevili. Zpátky k moři a na pobřeží, magneticky přitahování slaným vzduchem, voláním větru a širošířého obzoru. Nevědí nic o doktorech ani o lékařských diagnózách; jednoduše se nechávají unášet vzdušnými proudy, instinktivně vědí, co potřebují a jak tu potřebu naplnit, ať už je jejich let zanesl kamkoli.

Přehrabuju se v kůlně a hledám silné kožené rukavice, které si беру na dřevo, ale nemůžu je najít. Nejsem jako Moth, který má všechno na svém místě. Vždycky je nechám válet se tam, kde jsem je používala naposledy. Nakonec je najdu v domě, zahozené za košem plným dřeva vedle knihovničky. Jak je zvedám, shodím přitom z nejspodnější police hromádku knížeček v plastových obalech. Průvodci po jiných světech, divokých místech, odlehlých horách a dalekých pobřežích. Znovu je naskládám do police. Jedna z nich je těžší než ostatní, plná usušených listů, útržků papíru, písku a peříček, a stránky má zvlňené, jak kdysi nasákly vodou, jako pláž za odlivu. Chvilíčku ji podržím v ruce, vnímám její váhu a upravím černou gumičku, díky které drží zavřená. Jen na okamžik jako bych zaslechla šumění moře na útesech a na rtech ucítím chuť soli. Vrátím knížku na místo, popadnu rukavice a vydám se zpátky do sadu.

Motha spatřím dřív, než stihnu dojít až ke stromům. Stoupá po svahu směrem k domu. Na okamžik se zastaví, aby se rozhlédl po Montym, pak se otočí zpátky ke mně a upadne. Nezakopne, nezapotácí se, prostě upadne, jako když prudký vítr srazí mrtvý strom. Vzduch je těžký a nehybný, nedá se v něm dýchat, cesta se prudce zkrátí a ta poslední zákruta je najednou jasně vidět. Běžím, utíkám k němu, ale to už jeho tělo dopadne na zem, trup se nepatrně zvedne, ale pak zase klesne. Prudce sjedu na zem k němu, vezmu jeho hlavu do dlaní, mluvím na něj, třesu s ním, a Monty pustí míček a začne mu olizovat ruku. Mám tak sevřené hrdlo, že nedokážu ani promluvit, přes proud slz sotva vidím. Ale pak zvednu hlavu a spatřím racky, jak vzlétají vstříc šedivé obloze, roztáhnou mocná křídla a nechají se vést větrem, a já skoro cítím v ústech chuť slané vzduchu, který je volá k sobě.

2.

„Tak už se prober!“ Po několika vteřinách, nebo snad minutách, konečně otevře oči.

Dívá se na mě, ale já tam nejsem. V těch modrých očích je nepřítomný výraz, který nepoznávám. Od první chvíle, kdy se ty oči ke mně zvedly a zachytily přes univerzitní menzu můj ostýchavý, zdráhavý, zvědavý dívčí pohled, se na mě nikdy nepřestaly dívat se stejnou neochvějnou pronikavostí. Ale tenhle uslzený, prázdný pohled neznám, stejně jako jsem nikdy neviděla ty trhané pohyby zorniček, jak se pokouší zaostřit. Tu měnící se tvář už začínám chápat, poznávám ty tmavé vrásky a propadající se tváře, ale myslela jsem, že ty oči mi zůstanou navždycky. Oči, které mě znají až do nejhlubší duše a dokážou mi číst myšlenky i z druhého konce přeplněné místnosti. Myslela jsem, že v nich napořád zůstanou vzpomínky na ty dlouhé roky, které jsme spolu prožili, že budou navždy moje. Ale tyhle oči jsou prázdné, nevidí nic než mlhu, která se zvedá od potoka a mokře visí ve vzduchu.

„Co se děje?“

„Já nevím, nejspíš jsi musel o něco zakopnout.“ Monty popadne do tlamy tenisový míček a vyrazí k domu. Neohrabaně pomůžu Mothovi se zvednout a vydáme se za psem. Pomaličku stoupáme do kopce a mlha zhoustne, zahalí stromy vlhkým závojem a schová stodolu u silnice, takže jsou vidět jen vrcholky nejvyšších stromů. Cesta i zákruta se ztratí z dohledu a ten vlhký, neproniknutelný mrak nad námi visí celou dobu až k domu.

„Mám zavolat doktorovi?“

„K čemu by to bylo? Jenom řekne ‚ano, to je obvyklý průběh‘ a odškrtně si v tabulce další kolonku.“

„Ale třeba by za tím mohlo být něco jiného, špatný krevní tlak nebo tak něco.“

„Ne. Jdu si lehnout.“ Po čtyřech se vyškrábe do schodů a já mu pomůžu do postele. Pokaždé když nemoc poskočí do další fáze, zoufale se pokouším

přilípnout na ni nějakou jednoduchou nálepkou, stejně jako to dělají doktoři. Jenomže on má krevní tlak pořád stejný a nálepky zůstávají prázdné.

Udělám čaj a zanesu ho nahoru, ale Moth spí, a tak ho jen přikryju a vrátím se dolů. V domě je chladno, do předsíně se vplížila mlha a nechala na břidlicové podlaze kluzký, mokrý povlak. Najdu podpalovač a dříví na podpal a zatopím v kamnech. Suché dřevo se rychle rozhoří, já беру z koše ty nejmenší třísky a přikládám na oheň. Mám pocit, jako by tu krom ohně bylo ještě něco, čeho bych se neměla dotýkat, a přece toužím natáhnout ruku a sáhnout si. Přikládám dál, nespouštím oči z plamenů a nedovolím jim uhnout, ale jakási magnetická síla mě táhne jinam a já vím, že jí nakonec podlehnu. Zavřu dvířka kamen, místností se začne rozlévat teplo a já se té síle poddám, přesně jak jsem tušila. Sáhnou do nejspodnější police, vytáhnou gumičkou svázaného průvodce, pohladím zvlněný hřbet a v duchu zaslechnu šplouchání moře na skalnatém pobřeží. Položím knížku na stůl a vytáhnou další: stejně ostrou a hranatou jako krajina, kterou popisuje. Otevřu ji a pach síry, který se z ní line, je stejně vytrvalý a skutečný jako ten, který se pořád ještě drží ve spacích pytlích a ve stanu, které jsme měli s sebou na Islandu. Položím knížku vedle průvodce Jihozápadní pobřežní cestou a přejedu po nich rukama. Staří přátelé. Ohmatané, důvěrně známé stránky, v nichž jsou ukryté pouti, které mi čas vpálil do paměti, všechny ty přílivy, které jsme viděli, a krajiny, jimiž jsme prošli. Při pomyšlení na minulá dobrodružství a navštívená místa však necítím jen útechu, je v tom něco víc. Jakýsi jasný, naléhavý, nutkavý pocit. Myšlenka, která se mi v tmavém koutě mysli rozžehne jako jiskřička a hrozí se proměnit ve skutečnost, rozhořet se stejně silně jako plameny za skleněnými dvířky kamen, a které se statečně snažím odolávat. Vrátnu knížky zpátky do police, zdusím plamen, uhasím tu jiskřičku. Nesmím tu myšlenku nechat rozhořet; už je pozdě, ten čas už minul.

Zastřené ranní světlo se odráží v šedých záhybech a skladech polštáře pod mou hlavou. Moth pomalu otevře oči a upřeně se na mě podívá. Z očí se mu vytratí temnota spánku, zorničky se zaostří a najednou jsou takové, jako byly vždycky: v té modři se zračí všechna vašeň a nezměrné možnosti, jež v sobě má. Opravdu už je pozdě? S námahou vytáhne bolavou ruku zpod peřiny, položí mi dlaň na tvář, ta jeho se zvrásní v mírném úsměvu a najednou je zase tady. Muž, který se před pouhými dvěma lety brodil hučící řekou vody roztáté z ledovců a šplhal po lávových polích islandských hor se stejným elánem, jaký

ho nesl přes stovky kilometrů divokého pobřeží až na nejzápadnější okraj Anglie a ukázal nám, že pořád je naděje, i když všichni kolem tvrdí, že ne. Muž, který – ale měla bych vůbec odvahu navrhnout, abychom otevřeli dvířka, vpustili kyslík a nechali jiskru znovu zažehnout? Dokázal by v sobě najít sílu to zkusit ještě jednou?

„Možná bychom se dneska měli zkusit projít, jenom se trochu rozhýbat, co říkáš? Nechceš?“

„Já nevím. Po včerejšku se bojím. Co když zase upadnu?“

„Tak se můžeme nasnídat a pak jenom zkusit vylézt do kopce, jen k první zatáčce a zase zpátky. A po silnici, ne po louce, ať nejdeme po žádných hrbolech.“

„Možná.“

Sad se rozkládá na svažitém kopci. Skryté cornwallské údolí, na jehož dně přechází potůček v potok s mělkou vodou a vysokou vrstvou bahna na dně, ten se vlévá do řeky a z jejího ústí se stane hluboká zátčina a pak se konečně vlije do Lamanšského průlivu a do širého moře. Když stojíte na vrchu kopce za domem, cítíte pevnou půdu pod nohama, ale zároveň vás láká obzor v dálce, který se skrývá hned za říční zátčinou. Není tu jediná cesta, která by vedla po rovině: jakmile člověk vyjde z domu, musí buď do kopce, nebo z kopce. Dolů to jde snadno, jenomže pak musíte vždycky šlapat zpátky nahoru. Když začnete do kopce, schováváte si snadnější úsek na zpáteční cestu.

„Tak já postavím na čaj.“

Když se pomaličku pustíme do nevysokého, ale strmého kopce, je vzduch ztěžklý vlhkem. Monty běží před námi, potom pustí balonek, dívá se, jak se kutálí dolů, a pak utíká dál bez něj. Moth kráčí do kopce nejistým krokem, jeho nohy dopadají na asfalt ve známém nepravidelném rytmu – místo raz-dva, raz-dva je to spíš raz... dva... dva... dva... Víc než kdy dřív je vidět, jak se při chůzi neohrabaně naklání na stranu. Snažím se soustředit na všechno možné, jen ne na to, jak je kopec strmý, ale mám vážné pochybnosti, že se nám těch sto metrů na vrch podaří zdolat.

„Včera jsem koukala na předpověď. Vypadá to, že tohle deštivé období už brzo přejde. Nejspíš bude větší zima, ale jasno.“ Nevím, koho se snažím rozptýlit víc: jestli Motha, aby nevnímal prudký kopec, anebo sebe, abych se nemusela soužit pohledem, jak se trápí.

„Fakt? Nevypadá to tak.“

V polovině kopce se zastavíme a odpočineme si. Moth se opře rukama o kolena a zhluboka dýchá.

„Půjdeme dál, nebo se chceš vrátit?“

„Pojď to zkusit k té zatačce nahoře, ale tím končím, víc nedám.“

Vrány se houfují v hejnech větších, než jsem tady na statku kdy viděla, sedí uprostřed louky jako velikánská protáhlá skvrna a krmí se v trávě. V tuhle roční dobu je potravy tak málo, že vrány dychtivě čekají, až se ovce přestanou strkat u krmení, které jim nasype ovčák, pak se sletí a vyzobou všechny zbytečky proteinových granulí, které v trávě ještě zůstanou. Vrány jsou oportunistky a bojovnice a je-li šance na nějakou potravu, jen tak něco jim neuteče. Přemýšlím o tom, že bych se v příštím životě vrátila jako vrána, když konečně dojdeme k brance na vrchu strmého svahu, opřeme se o ni a zadíváme se přes šedivou krajinu pod sebou až k potoku.

„Vezmeme to zpátky po louce?“ Za brankou se louka svažuje přímo k naší zahradě a Monty tudy utíká domů nejraději, ale Moth se k brance otočí zády a vrátí se na silnici.

„Ne, zkusme dojít na horní silnici, pak to otočíme. Zpátky to budeme mít hezky z kopce.“

Dívám se za ním, jak stoupá do mírnějšího kopce, pomalu a nevyrovnaně. Neměla bych ani myslet na to, že by se ta jiskřička mohla rozhořet.

Dojdeme k horní silnici. Je o něco širší než uzounká silnička vedoucí ke statku a vine se kolem hrstky roztroušených domů a kostela, pak se svažuje a napojí se na další, ještě užší silničku, která vede ke statku z opačné strany.

„Pojď zpátky, tohle už je na tebe moc daleko.“ Vezmu ho za ruku a snažím se ho přimět k návratu.

„Jenom ke kostelu. Na téhle rovině se vždycky hezky šlape.“

„To by asi šlo. Můžeš pak počkat u kostela, já se vrátím pro auto a dojedu pro tebe.“

Na rovné horní silnici se nám otevřou výhledy na vzdálený Dartmoor, z něhož je dnes vidět jen bílá zvlněná čára daleko na obzoru. Co na teplejším západním konci země padá jako mrholení či vlhká mlha, se zřejmě v chladu na vysoko položených vřesovištích snáší k zemi jako sníh. Za žulovými skalisky se hromadí sněhové závěje a schovávají trsy trávy a vřesu. Skoro cítím, jak se mi tělo protahuje do dálky a touží se k tomu obzoru vydat. Covidová pandemie nás uvěznila v tomhle venkovském koutě na tak dlouho,

že si široké, otevřené prostory musíme jen představovat. Ale je za tím víc než karanténní omezení; touhu po široším nebi a otevřené krajině mám v sobě pořád, je to téměř hmatatelná, niterná potřeba. A teď, jak se nám obzory vinou Mothova chátrajícího zdraví stále zužují, se ta potřeba možná už nikdy nenaplní.

Opřeme se o hřbitovní zeď. Otočím se k hrobům zády – jak se Mothův stav stále zhoršuje, nedokážu na spočinutí v chladné zemi ani pomyslet.

„Zůstaneš tady? Vráť se pro dodávku.“

„Ne, můžeme to obejít, teď už to bude stejně skoro pořád z kopce.“

„Ale je to moc daleko, přeženeš to a pak zase proležíš celé dny v posteli.“ Už tolikrát se přetáhl natolik, že vyčerpáním nedokázal několik dní ani chodit, natož něco dělat.

„Chci jít dál.“

Pokračujeme v cestě. Mineme staré jezdecké stáje a pustíme se z kopce dolů. Kopec se prudce svažuje dolů k potoku, kde po sobě přes mělké koryto pokřikují kolihy a volavky. Serpentina silnice nás zavedou až za poslední z řídce roztroušených domů a mezi zelenými kopci se hned za panským domem v georgiánském stylu na kraji bahnité louky objeví statek. Dřív tu bývalo převorství obývané hrstkou mnichů, kteří byli nejspíš první, kdo na pozemcích kolem statku začal sázet jabloně. Žili si tady v údolí poklidně, pěstovali zeleninu, vyráběli z jablek mošt a vyhřívali se u řeky, ale pak byly kláštery zrušeny, oni museli odejít a převorství pomaličku pohltit kopec, na němž kdysi vyrostlo. Jabloně tu ale rostou pořád a pokrývají příkrý svah před námi, který nám zakrývá výhled na nebe.

„Vždyť jsem to říkala, že jsme se měli u kostela vrátit. Tohle je na tebe moc strmé.“

Po kotníky ve vodě stojíme v zatáčce, kde za sucha teče potok hned pod silnicí, ale po bouřce se řine po asfaltu a vytváří brod plný větviček a hnědé vody. Odsud cesta stoupá mezi dvěma vysokými živými ploty, tak prudce, že z toho buší v hlavě a zadržává se dech, jako žihadlo na chvostu našeho tříkilometrového okruhu.

„Pojď to vzít skrz plot a pak sadem nahoru.“

Sleduju Motha, jak bez jediného klopýtnutí překročí poničený drátěný plot, a podám mu Montyho, který zmizí v trsovitě trávě hned, jak se jeho tlapky dotknou země. Moth mi podá ruku a já na vteřinku vystupuju z ledové

arktické řeky a on mě přitahuje k sobě na břeh z černého popela, ale to už je jen vzpomínka.

Klikatě stoupáme sadem mezi pokroucenými stromy a pyramidami z ořezaných větví. Když začal Moth před třemi lety stromy prořezávat, stavěl ty kužele ze dřeva s tím, že je posléze spálí. S některými to opravdu udělal, ale v těch, které tu na jaře zbyly, si udělali hnízda ptácci a naplnili sad čínorodostí a zpěvem. Takže teď jich vždycky spálíme jen několik, zbytek necháme a čekáme, až se začnou dloužit dny a do starého dřeva přijde nový život.

Dorazíme domů a já zatopím v krbu. Monty si sedne před něj a olizuje si mokré packy. Moth se usadí do křesla vedle kamen, rozváže si boty a pověsí si ponožky, aby uschly. Udělám čaj, a když se s ním vrátím k ohni, Moth spí s nataženými nohama a rukama sepnutými na břicho a z bosých nohou mu stoupá pára. Odložím hrnky a jen ho pozoruju z druhého konce místnosti. Dneska došel dál, než bych čekala, takže možná... ale jen možná.

Přejeďu rukama po hřebetech knížek v plastových obalech na nejspodnější polici v knihovně a nahmatám jednu, která je úplně čistá, nová a nepoužitá. Vezmu ji do ruky. Maličká knížečka, ve které toho moc není, ale když se s ní skrčím u ohně, představují ta sporá slova něco nesmírného, nekonečného, svobodného. Zalistuju nikdy nepřčtenými stránkami. Možná. Nezodpovědné, nerozumné, sobecké, nespravedlivé: dokážu vyjmenovat všechny důvody, proč bych to neměla dělat, ale stejně se neubráním. Tiše, abych ho nevyrušila, položím knížečku vedle jeho hrnku s čajem a pak jdu do kuchyně škrábat brambory.

Možná, jenom možná.

„Ani na to nemysli.“ Stojí ve dveřích do kuchyně s knížkou v ruce. Opatrně ji položí na kuchyňskou linku a otočí se k odchodu. „Nohy mě bolí jak čert. Předtím mi jenom dřevněly, ale teď bolí prostě pořád, a když chodím, je to ještě horší.“

„Doufala jsem, že budeš v pohodě, ale vlastně jsem věděla, že to dneska na tebe byla moc velká štreka.“

„No, sama jsi navrhla, ať se jdeme projít.“

„To jo, ale nemyslela jsem tak daleko.“

„Vím, o co se snažíš, ale už je pozdě. Vím, že teď už je prostě pozdě, cítím, jak mě to přemáhá, jako když už mi to tělo ani nepatří. Blížím se ke konci

a nemá cenu si namlouvat, že ne.“

Odvrátím se, hrdlo se mi stáhne, v očích mě pálí a musím si najít něco, čím bych se rozptýlila. Znovu natočím vodu do konvice. Moth vyjde nahoru, zaleze si do postele a během pár vteřin usne jako špalek. Spánek se mu vplížil do života jako mlha mezi stromy, umazává mu čas, prostor i energii; do bdělého světa teď už nakoukne jen na pár hodin denně, ale při sebemenší příležitosti se zase vytratí.

Jeho vztek, smutek i frustrace visí ve vzduchu ještě dlouho potom, co zmizel. Mně zůstane jen pocit, že čas zamrzl a já z toho neproniknutelného ledového ticha nedokážu uniknout. Dívám se z okna, jak poryvy deště smáčejí dům i plechovou stodolu naproti, a vím, že mu prostě musím nějak pomoci, jenomže není jak. Moth konečně přijal doporučení doktora, který mu tenkrát sdělil diagnózu: „Nepřepínejte se a dávejte si pozor na schodech.“ Jenomže pro mě to smíření znamená, že se posunul na okraj vodního víru, který ho vtáhne a už nikdy nenavráť.

Vyjdou nahoru do ložnice a dívám se, jak spí. Tvář na polštáři ani zdaleka neprozrazuje jeho šedesát let. Je zvláštní, jak spánek dokáže smazat čas, stres, bolest i strach a zanechá tělo hladké, beze všeho trápení. Za ta léta od chvíle, kdy se o své nemoci poprvé dozvěděl, jsem ho takhle krom spánku spatřila jen párkrát. Ten výraz se objevil v okamžicích, kdy se díval na moře a na oponu deště daleko na obzoru, anebo když stál na okraji skalního útesu s botama umazanýma od sopečného popela a s chladným větrem ve vlasech. Možná že když se člověk úplně uvolní, může napětí i bolest trochu polevit a vrátí se přirozená pohoda.

Sejdu zpátky do kuchyně a znovu vezmu do ruky průvodce. Trek Cape Wrath Trail. Tři sta sedmdesát kilometrů ze severozápadního koutu Skotska až k Fort William. Trasa, která se mezi dálkovými turisty všeobecně považuje za nejnáročnější a nejdlehlší v Británii. Co mě to napadlo? Pokusím se vrátit knížku do police, ale nejde to, plamínek už se rozhořel a já ho nedokážu uhasit. Kdybychom se zase vydali na cestu, získal by tím ještě poslední šanci? Dokázalo by ho jedno dlouhé putování vysvobodit alespoň na nějakou dobu z okovů nemoci? Dovolilo by mi zůstat s ním aspoň o chvíli déle?

Ale proč zrovna tahle trasa? Mohla bych přece najít nějakou snadnější, ne extrémní trek po horách a bažinách skotské Vysočiny. Listuju průvodcem, prohlížím si fotografie údolí a jezer a najednou je odpověď zřejmá. Musí to být právě tahle trasa, přes Fisherfieldské lesy až po Rough Bounds na

poloostrově Knoydart. Místo, kde vždycky toužil pobývat, ale nikdy se mu nepoštěstilo zůstat tam déle než týden. Jestli ho nějaká trasa přiměje to ještě jednou zkusit, je to právě tahle. Jenomže je to moc náročné a moc daleko. Zastrčím knížku do police a posadím se do prastarého křesla v koutě tak prudce, že se místností rozletí oblak Montyho chlupů. Snažím se smířit s tím, že už nás čekají jen procházky kolem domu, a přijmout jeho pomalé odcházení s důstojností a soucitem. Jenomže to nedokážu. Hlavu mám těžkou a smutek mě v ní tlačí jako stále objemnější závaží. Přitisknu si prsty k očím ve snaze zadržet myšlenky i slzy a doufám, že neuvidím nic než tmu. Není mi ale přáno: místo toho vidím celý náš společný život, který se mi jako film přehrává za zavřenýma očima. Mothovu tvář, když se ke mně otočí na písčivcových staffordshirských skalách, slunce na jeho kůži, vítr v jeho vlasech, vidím ho na pobřežních útesech a na ledovcových polích. Tvář zářící vzrušením a zanícením, nejen z těch divokých odlehlých míst, ale ze života samotného. Musí to být Cape Wrath, to je jediná pouť, kvůli které by byl ochoten si zavázat boty a otočit se zády k té poslední zatáčce, která by ho donutila ji opustit, která by mu dopřála další den.

Nakládám ve stodole dříví do kolečka, když vtom zaslechnu klapnutí branky a spatřím Motha, jak s Montym v patách kráčí do kopce. Neměla bych jít s ním? Co když zase upadne? Zahodím poleno a už už se za ním chci vydat, ale pak si uvědomím, že se mnou celé dopoledne nepromluvil, a kdyby mě byl s sebou chtěl, nepochybně by mi to řekl. Za ty desítky let, co jsme spolu, jsme se skoro nikdy nepohádali – přece nezačneme právě teď! Ne teď, když čelím nezměrné prázdnotě života bez něj. Ne teď, když netoužím po ničem než se k němu přimknout ještě pevněji než kdy předtím.

Zavezu polena do domu a žaludek mám úplně zauzlovaný temnou úzkostí. Průvodce po Cape Wrath Trail je zpátky na stole. Ale já ho tam nepoložila. V duchu ho vidím, jak šlape do kopce, rozhněvaný a smutný, protože má pocit, že ho neposlouchám, když mi říká, že už dál nemůže, že ho nenechám odpočívat, když říká, že se nemůže ani hnout, že nedokážu přijmout, že jednoho dne už tu nebude. Myšlenky se mi honí hlavou pořád dokola ve snaze uniknout vědomí, jak bezcitná mu asi musím připadat. Z minut se stane hodina a já už nevím, jestli za moje rozmazané vidění může déšť bubnující do oken, nebo slzy, ze kterých mě pálí oči a tvář mám celou opuchlou.

Branka se zavře, dveře se otevřou, dovnitř vletí Monty, otřepe se tak, že mu blátivá voda stříká z mokré srsti po zdech, a za ním vstoupí Moth. Skoro se mu nedokážu podívat do tváře.

„Kde jsi byl? Nezlob se, mě to tak mrzí... Když já bych prostě udělala cokoli, jenom abych tu nemoc zastavila, cokoli, jenom aby ti bylo dobře!“

„Obešel jsem vesnici. Jestli máme zvládnout Cape Wrath, říkal jsem si, že bych měl zvládnout aspoň tohle bez toho, abych potom tři hodiny prospal.“

„Samozřejmě že to nezvládneme. Je to moc daleko a moc náročné. Byla pitomost, že mě to vůbec napadlo.“

„To byla, ale teď už se té myšlenky nezbavím.“

„Ne, to neříkej! Já tě do toho nenutím.“

„Ale nutíš.“

3.

Kortikobazální degenerace neboli CBD je vzácné, progresivní, degenerativní nervové onemocnění, které může pacientům způsobovat potíže s pohybem, řečí, myšlením a polykáním. Je tu ale ještě spousta dalších symptomů, které může neurolog vidět jako podružné, ale pro pacienta mohou být zásadní: potíže se zrakem, ztráta chuti, poruchy spánku a myšlení. Diagnostikovat CBD je jako snažit se chytit úhoře v nádrži plné mořských řas. Neexistují žádné testy, které by neurologovi umožnily jednoznačně a beze stínu pochybnosti prohlásit, že pacient trpí CBD – mohou jen vyloučit jiné alternativy. Mezi příznaky CBD patří zpomalený pohyb, tělesná ztuhlost a potíže s chůzí, čímž se podobá řadě dalších onemocnění, společně označovaných jako parkinsonské syndromy, neboť vykazují některé z příznaků Parkinsonovy nemoci, ale ne všechny. Částečně se vlastně s Parkinsonem překrývá, podobně jako progresivní supranukleární obrna, Alzheimerova choroba a mnoho dalších nemocí.

Co vlastně CBD způsobuje, se neví, ale patří do kategorie takzvaných tauopatií – onemocnění, k nimž dochází, když se protein zvaný tau, který je v mozku normálně přítomný, začne v abnormálně modifikované formě hromadit v některých částech mozku a způsobovat tak degeneraci mozkových buněk. Tenkrát, když se Moth o své diagnóze dozvěděl, jsme spolu seděli v ordinaci a doktor nám vysvětloval – tak ohleduplně, jak jen to šlo –, že s jistotou určit, zda Moth trpí právě touhle hnusnou nemocí, se dá teprve po smrti. Ted' už vím, proč nám to řekl: teprve když se mozek ocitne pod mikroskopem, mohou vědci určit, jaký tvar vlákna tau-proteinu mají, a určit tak, zda se jedná o CBD, Alzheimerovu nebo některou z řady dalších tauopatií.

Ačkoli Moth trpí řadou typických příznaků CBD, podařilo se diagnózu stanovit až po dlouhých letech lékařských testů a pozorování, během nichž doktoři vyloučili jiná onemocnění. Vyšetření, která ukázala, čím netrpí, ne čím ano. Nasazené léky, které nefungovaly, takže vyloučily jiné nemoci, na